

«БЎСТОН»-И САЪДИИ ШЕРОЗӢ ДАР АДАБИЁТИ ЎЗБЕК

Мухаммадзода Чурабек Урак,
Номзади илмҳои филологӣ
дотсенти кафедраи назария ва таърихи
адабиёти Донишгоҳи давлатии омӯзгории
Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни

“Дӯстӣ ва бародарии мардумонамон ҷовидону бегазанд бод!”[11,1].
“Тадқиқи таърихи халқи тоҷик барои донишмандони манбаъҳои равоҷоти
анъанавии халқҳои Осиёи Миёна кумак хоҳад расонд. Хусусан, тоҷикон ва
ӯзбекон, ки ташаккули халқияти онҳо дар асоси умумии наҷодӣ қарор
гирифтааст, бо ҳамдигар алоқаи хеле наздик доранд. Чунон ки ӯзбекон аз
сарвати маданияти халқи тоҷик баҳраманда мегардиданд, ҳамин тариқа тоҷикон
низ аз комёбиҳои маданияти халқи ӯзбек файзбод буданд; хусусияти
маданияти моддӣ, урфу одат, санъат ва ҳунарҳои халқии тоҷикон ва ӯзбекон
чунон наздиканд, ки гоҳе дар байни онҳо фарқ гузаштан мумкин намешавад.
Таърихи давраҳои қадимтарин, қадим ва ҳамаҷунин, давраи асримиёнагии ин
халқҳо хеле шабеҳ ва аксаран, яқсон буда, илова бар ин сайри тараққиёти он
дар як сарзамин ба вуқӯъ пайвастааст. Бо вучуди ин, ду халқ ташаккул ёфт, ки
имрӯз ба миллатҳои сотсиалистии тоҷик ва ӯзбек мубаддал гардидааст”
[12,19].

Дар адабиёти форсии тоҷикӣ осори Саъдии Шерозӣ, бахусус «Бӯстон»-у
«Гулистон»-и ӯ мақоми арзандае доранд, ки баъд аз эҷод шудан ба як
мактаби сазовори пайравӣ қарор гирифтаанд, ки дар татаббуи онҳо осори
зиёд ба форсӣ - тоҷикӣ ва туркӣ офарида шудааст, ки дар мазмуну шакл
умумият дошта, навоариҳо ва навиғиҳои зиёд доранд.

«Бӯстон»-и Саъдӣ нисбат ба «Гулистон» ба забони ӯзбекӣ дертар
тарҷума шудааст, вале ин маънои онро надорад, ки «Бӯстон» дар муҳити
адабии ӯзбекӣ нуфуз надоштааст ё камтар мавриди таваҷҷӯҳ будааст. Зиеда
аз ин «Бӯстон» баробари «Гулистон» дар равиҷи адабиёти ӯзбек таъсире
бафайз доштааст.

Аз баёноти Алишери Навоӣ дар «Лисон-ут-тайр» бармеояд, ки
«Бӯстон» низ дар равиҷи «Гулистон» дар замони ин шоири бузург дар
мадорис ва берун аз он мавриди омӯзиш қарор доштааст. Дар ин замина
Навоӣ мегӯяд:

Ёдима мундоқ келур бу можаро,

Ким туфулият чоғи мактаб аро.

Ким чекар атфол марҳуми забун,

Ҳар тарафдин бир сабақ забиға ун.

Истабон ташхиси хотир устод,

Назм ўқутурким равон ўлсун савод.

Насрдин баъзи ўқур ҳам достон,

Бу «Гулистон» янглиғу ул «Бўстон» [8, 49].

Таъсири концепсияи ахлокии Саъдӣ дар эҷодиёти Навоӣ, махсусан дар осори ў «Ҳайрат-ул-аброр» масъалаи нуфузи маънавии «Бўстон»-ро дар шаклгирӣ ва рушди адабиёти таълимии ўзбекӣ матраҳ месозад. Зайли намуна як байти Навоиро қиёсан ҳамроҳ бо байти Саъдӣ нақл мекунем:

Аз Саъдӣ:

Ту к-аз меҳнати дигарон беғамӣ,

Нашояд, ки номат ниҳанд одамӣ [5, 25].

Аз Навоӣ:

Одамий эрсанг демагил одамий,

Ониким йуқ халқ ғамидин ғами [10, 180].

«Бўстон»-и Саъдӣ аз замони таълифаш то ба имрӯз яке аз беҳтарин маснавии ахлоқӣ дар адабиёти форсии тоҷикӣ шинохта шудааст. «Бўстон» нахустин бор ба забони ўзбекӣ аз тарафи Чустии Фарғонӣ тарҷума шуда, соли 1960 дар Тошканд чоп гардид.

Тарҷумаи ўзбекии «Бўстон»-ро бо матни асли муқоиса карда, ба хулоса омадем, ки мутарҷим онро қисман ба ўзбекӣ гардонда, ба қадри қудрат ҳифзи амонат кардааст.

Тарҷумаи шеъри тоҷикӣ, ба хусус шеъри классикӣ ба забони ўзбекӣ махсусиятҳои худро дорад. Ин ҷо ду омили муҳиме ҳаст, ки тарҷумонро дамсози матни асл ва ба истилоҳ сабқпарвар кардааст. Омили аввал ягонаи пешинаи фарҳангӣ мебошад ва омили дуюм таъсири шеърӯ адаби форсии тоҷикӣ аст.

Дар ин замина барои тарҷумоне, ки шеъри форсии тоҷикиро ба ўзбекӣ тарҷума мекунад, ҳеҷ гуна мушкilotи фаннӣ вучуд надорад, зеро таъби

тарҷумон дар заминаи суннатҳои таърихии адабӣ, ки унсурҳои шаклӣ, аз ҷумла вазн, қофия ва радиф ҷузъи он мебошад, парвариш ёфта ва дасташ кушода шудааст.

Чунон ки ишора шуд, агар баъзе байту пораҳои ҳикматноки «Бӯстон»-ро, ки аз тарафи Сирочиддин Маҳдуми Шавкат тарҷума шудаанд [7, 227-228], истисно кунем, тарҷумаи Чустӣ нахустин ва ҷомеатарин тарҷумаи «Бӯстон» ба забони ўзбекист. Солҳои ҳафтодуми асри гузашта матни нисбатан пурраи «Бӯстон» аз тарафи Ш.Шомуҳамедов тарҷума ва ҷоп шуд, ки хеле арзишманд аст [3].

Мутарҷими аввал аз шоирони кўҳансоли ўзбеки замони Шўравӣ буд ва таъбу забонаш дар матни адабиёти классикии тоҷику ўзбек парвариш ёфта буд. Ба дараҷаи лозимӣ донишмандон ҳар ду забон ва огоҳии комил аз пешинаи фарҳангии соҳиби «Бӯстон» ин мутарҷимро дар тарҷумаи ин асари ахлоқӣ комёб сохтааст.

Чустӣ қисматҳои «Дар сабаби назм ва таълифи «Бӯстон», «Дар баёни мундариҷа ва феҳрасти «Бӯстон» ва «Хитоб ба хонандагон»-ро зеро як ном-«Китобнинг ёзилиш сабаби» тарҷума кардааст. Ин қисмати «Бӯстон» аз тарафи ӯ пурра тарҷума нашудааст. Аз ҷумла, қисматҳои хитоби Саъдӣ ба подшоҳ ва насиҳати ӯ аз назари тарҷумон берун мондааст. Бобҳои дигар низ ба тариқи ихтисор тарҷума шуда, боби даҳум тарҷума нашудааст.

Ш.Шомуҳамедов низ «Бӯстон»-ро пурра тарҷума накардааст. Аз дебочаи ин асар ҳамагӣ бисту ду байтро ба ўзбекӣ гардондааст, ки ҷузъи ками матни асл аст. Ҳамчунин боби даҳуми асар низ тарҷума нашудааст. Аз муқоисаи ин ду тарҷума мо ба хулоса омадем, ки ҳанўз тарҷумаи комил ва барозандаи ин асари гаронбаҳои Саъдӣ ба забони ўзбекӣ вучуд надорад.

Албатта, шояд нақши замон низ дар ин тарзи тарҷума таъсиргузор бошад, зеро ҳар ду тарҷума дар замони Шўравӣ анҷом гирифтааст ва идеологияи он давр маҳдудиятҳои дар нашри осори классикон ҷорӣ карда буд, ки марбут ба масоили мазҳабӣ ва ахлоқи шаръӣ мешавад. Масалан, тарҷума нашудани боби охири «Бӯстон», ки муноҷоти Саъдист, ҳамин гуна мисол аст. Ҳатто дар нашрҳои замони Шўравии Тоҷикистон, аз ҷумла нашри устод Айнӣ низ ҳамин ҳолат рафтааст [4,137]. Ҳар ду тарҷумаи ўзбекии «Бӯстон» бо дарназардошти талабҳо ва сензураи Шўравӣ сурат гирифтааст.

Шоирони ўзбек Чустӣ «Бӯстон»-ро охири солҳои панҷоҳум тарҷума кардааст, вале тарҷумаи Ш.Шомуҳамедов бошад, охири солҳои ҳафтодум анҷом гирифтааст.

Ҳар ду тарҷумон «Бўстон»-ро ба вазне, ки Саъдӣ навиштааст, яъне мутақориб тарҷума кардаанд.

Вазне, ки Чустӣ тарҷума кардааст:

Қулимда агар бўлмаса қанд ҳам,

Сўзим бор, шакардан эмас таъми кам [2,5].

V - - / V - - / V - - / V -

V - - / V - - / V - - / V -

Фаўлун / фаўлун / фаўлун / фаўл/

Фаўлун / фаўлун / фаўлун / фаўл/

(Мутақориби мусаммани мақсур)

Вазне, ки Ш.Шомуҳамедов тарҷума кардааст:

Саодатли кунда асар бўлди тахт,

Тарихи қўш ҳайит ўртасида бахт [3,5].

V - - / V - - / V - - / V ~

V - - / V - - / V - - / V ~

Фаўлун / фаўлун / фаўлун / фаълал/

Фаўлун / фаўлун / фаўлун / фаўл/

(Мутақориби мусаммани маҳзуф)

Заъфҳои фаровоне дар вазни ҳар ду тарҷума вучуд дорад. Аз ҷумла, зиҳофи мутақориб дар бештарин ҳолатҳо аз талаботи фаннии арӯз берун рафта, боиси касолати вазни маснавӣ гардидааст.

Чунон ки ишора шуд, ҳар ду тарҷумон аз дебочаи маснавӣ байтҳоеро интихобан тарҷума кардаанд, ки ҳадафи аслии Саъдиро ифода намеkunанд. Саъдӣ дар дебочаи маснавӣ сареҳан сабаби назм ва таълифи «Бўстон», мундариҷа ва феҳристи онро баён карда, сипас дар қисмати «Хитоб ба хонанда»-и маснавӣ аз ҳусни таълифаш, дар бораи подшоҳони замон, хитоб ба онҳо ва насиҳати онон сухан мегӯяд. Аз ҳар ду тарҷума муроди Саъдӣ аз таълифи дебоча ошкор намешавад.

Дар мисоли тарҷумаи дебоча доир ба ҳар ду тарҷума баъзе мулоҳизаҳои муқаддимоти гуфтан мумкин аст.

Аз 218 байти дебочаи Саъдӣ, ки ба қисматҳои алоҳида чудо шуда, ҳар кадоме унвони алоҳида дорад, Чустӣ зери сарлавҳаи «Китобнинг ёзилиш сабаби»-ро тарҷума кардааст ва табиист, ки ҳамаи хостаҳои Саъдиरो фаро намегирад. Ин ҳолат дар тарҷумаи Ш.Шомуҳамедов низ вучуд дорад. Вале аз ҷиҳати миқдори байтҳо тарҷумаи Чустӣ нисбат ба тарҷумаи Ш.Шомуҳамедов зиёд аст. Яъне тарҷумаи Чустӣ 34 байт ва тарҷумаи сонӣ 22 байти маснавиро дарбар мегиранд, ки нисбат ба нусхаи асл каманд.

Чанд байти ин ду тарҷумаро қиёсан бо нусхаи асл арзёбӣ мекунем.

Аз Саъдӣ:

Дар ақсои олам бигаштам басе,
Ба сар бурдам айём бо ҳар касе.
Таматгӯъ зи ҳар гӯшае ёфтам,
Зи ҳар хирмане хӯшае ёфтам.
Чу покони Шерози хокиниҳод
Надидам, ки раҳмат бар-ин хок бод! [4,5].

Аз Чустӣ:

Кезиб қанча вақт юрдим оламаро,
Умр ўтди ҳар турли одамаро.
Неча баҳра топдим жаҳонни кезиб,
Юриб қанча хирмондан олдим насиб.
Бу Шероз элидек киши кўрмадим,
Бу покиза юртимга раҳмат дедим... [2, 5].

Аз тарҷумаи Ш.Шомуҳамедов:

Кўп узоқ эларга қилдим саёҳат,
Турли одам билан бўлдим ҳамсуҳбат.
Ҳар барчакдан топдим бир лукма томоқ,
Ҳар хирмондан олдим биттадан бошоқ.
Шерознинг покиза элига таҳсин,
Ундай эл кўрмадим, раҳмат ёғилсин... [3, 5].

Аз қиёси тарҷумаи Чустӣ бо тарҷумаи Ш.Шомӯхамедов бармеояд, ки тарҷумони аввал маънии Саъдиро дақиқтар ифода карда тавонистааст. Вале Ш.Шомӯхамедов дар тарҷума аз маънии асл гурез ҷустааст. Аниқтараш маънии таркибҳои «ақсои олам», феъли «бигаштам» ва мисраи «Ба сар бурдам айём бо ҳар касе»-ро амиқ дарк накардааст ва дар натиҷа ба ҷои паёми шоиронаи Саъдӣ, ки дар он аз сафараш дар гирди ҷаҳон ва ошноияш «бо ҳар касе» сухан мегӯяд, комилан таҳриф шуда, тарҷумон аз он маъние берун овардааст, ки аз асл хеле дур аст. Саъдӣ ба таври мушаххас дар бораи саёҳаташ дар гирди ҷаҳон ва ошноияш бо одамони гуногун ҳарф мезанад, вале тарҷумон дар бораи «кўп ўзоқ элларга» «саёҳат» кардан, «турфа одам билан» ҳамсўҳбат шудан нақл мекунад. Дар тарҷума ҳарорати сухани шоиронаи Саъдӣ, ки отифаи равонӣ дорад, низ ҳис намешавад. Таъкидан мегўем, ки тарҷумаи Чустӣ дар мисоли ҳамин пораи шеър аз тарҷумаи сонӣ дақиқтар ва ба асл наздиктар аст.

Аз намунаи тарҷумаи ин ду тарҷумон метавон натиҷа гирифт, ки Чустӣ ҳамчун шоир дар тарҷумааш бештар комёб шудааст, дар сурате ки тарҷумони дуюм худ муҳаққиқи адабиётшинос аст, нозуқиҳои матни аслро дар тарҷума ифода карда натавонистааст. Агар чунин назарро ба эътибор гирем, матлубтарин нави тарҷума он аст, ки ҳеҷ баҳше аз сурат ва маънӣ аз миён наравад [6, 17]. Чунончи аз таҳлили ин ду тарҷума бармеояд, мутарчимон «бидуни дасткорӣ ва ҳазф ва изофа» натавонистаанд, ки паёми Саъдиро ба хонандаи ҳамзабонашон бирасонанд. Ба ифодаи дигар, тарҷумаи Чустӣ лафз ба лафз бошад, тарҷумаи Ш.Шомӯхамедов нисбатан озод аст. Дар ин миён тарҷумаи дигаре низ ҳаст, ки мутахассисон фақат ҳамонро тарҷумаи дуруст шинохтаанд. Дар мавриди шарҳ ва таърифи ин нави тарҷума иқтибоси суханони зерини Роже Койоро зарур донистем: «Хуб тарҷума кардани осори Шекспир ё Пушкин ба ҳар забоне, яъне навиштани матне, ки Шекспир ё Пушкин агар ба ҷои имконоти забони англисӣ ё русӣ имконоти зиёди забони дигарро дар ихтиёр медоштанд, онро менавиштанд. Пас, тарҷумаи хуб на тарҷумаи лафз аст ва на тарҷумаи адибона (аммо ғайри амин), балки иборат аст аз ибдоъи матне (ба фарогирӣ аз вожагон ва ҷумлабандӣ ва сабк), ки нависанда, агар забони модаринаш ҳамон забони мутарчим мебуд, онро менавишт. Чунин тарҷумае мусталзами дониш ва ҳуш ва таҳайюли бисёр аст ва албатта, бояд онро камоли матлуби тарҷума донист. Ман иддао намекунам, ки чунин тарҷума таҳаққуқпазир бошад, аммо мегўям, мутарчими хуб касест, ки мекўшад, то ҳар чӣ бештар ба он наздик шавад» [9, 754].

Ба назари мо, маънӣ ва сурати тарҷума ҳамон вақт комилан падида меояд, ки агар он ба наср баргардонда, сипас бо тарҷума муқоиса карда шавад. Мо ҳафт байти аз Саъдӣ иқтибосшударо ба наср мегардонем ва сипас онро бо мазмуни ҳафт байти тарҷумаи ўзбекӣ муқоиса мекунем: «Дар лаҳзае ки Нўшервони одил ин ҷаҳони фонири тарк мекард, ба писараш Ҳурмуз чунин гуфт: “Ба фароғату ороиши худ зиёд гирифтаи машав, балки мардуми бечораро меҳрубониву сарпарастӣ намо. Агар ту ҳамчун подшоҳ танҳо дар фикри роҳату ороиши хештан бошӣ, мулк вайрон мегардад ва касе дар ин гуна мамалакат ороиш намеёбад.

Подшоҳ монанди чўпон бар оммаи мардумон аст, барои мардуми оқил писандида нест, ки чўпон дар хоби ғафлат бимонад ва гург дар миёни гўсфандон дарафтад.

Бирав, мардуми мўҳтоҷро навозиш бикун, ки ба шарофати онҳо ту подшоҳ ҳастӣ.

Мардумони оддӣ ҳамчун дарахт ҳастанд ва шоҳ танҳо он дарахт мебошад.

Эй, писар, бидон, ки дарахт бо решааш мустаҳкам аст!

То ҷое, ки имкон дорӣ, дили мардум ба даст ор, дилҳои одамонро бо рафтори нописанди худ ғамгину маҷрўҳ масоз, аммо агар дили халқро реш кунӣ, бидон, ки решаи худро меканӣ» [1, 22].

Нигориши насрии ин ҳафт байти Саъдиро аз ривояти васияти Нўшервон дар дами марг бо писараш бо тарҷумаҳои ўзбекии он муқоиса карда, метавон ба хулосаҳои зер омад:

- ба ҳар ҳол мутарҷимон маънии ривоятии Саъдиро ба забони ўзбекӣ ифода карда тавонистанд;

- дар вақти тарҷума аносири муҳими дигар, монанди ибораҳои ташбеҳӣ ва истиораӣ, ҳамчунин талмеҳоту рамзу кинояҳои хоси сабки Саъдӣ ба назар гирифта нашудаанд, ки ин боиси сабки Саъдиро ҳифз карда натавонистани мутарҷимон шудааст;

- ноогоҳӣ аз асли мавзў дар баъзе мавридҳо тарҷумонҳоро дучори лағзиш кардаст, ки таҳрифи афкори ахлоқии Саъдист;

- мушаххас будани нақл ва тасвир хоси Саъдист, вале дар тарҷума ғоҳи ин хусусияти ҳунари нигорандагии ў ба эътибор гирифта нашудааст;

- ҳар ду тарҷума мухтасари тарҷумаи «Бўстон» аст ва ин асари бузург, то имрӯз ба таври комил дастраси хонандаи ўзбекзабон нашудааст;

- ин тарҷумаҳо на тахтуллафзианд, на равон, комилан тарҷумаи дақиқи маъноӣ нестанд.

«Бўстон»-и Саъдӣ ба забони ўзбекӣ хеле дер – дар замони Шўравӣ тарҷума шудааст. Онро аввал шоири ўзбек Чустӣ, баъд Ш.Шомухамедов тарҷума кардаанд. Ҳар ду тарҷума низ нокомил аст. Аз намунаи тарҷумаҳои ин ду тарҷумон метавон чунин натиҷа гирифт, ки Чустӣ ҳамчун шоир дар тарҷумааш бештар комёб шудааст, дар сурате, ки тарҷумони дуюм худ муҳаққиқи адабиёт аст, нозуқиҳои матни асло ифода карда тавонистааст.

Мутарҷимон дар бештарин ҳол маънии ривоятҳои Саъдиро ба забони ўзбекӣ ифода карда тавонистаанд; дар тарҷума аносири муҳими дигар, монанди ибораҳои ташбеҳӣ, асотирий, ҳамчунин талмеҳот ва рамзу кинояҳои хоси сабки Саъдӣ ба назар гирифта нашудаанд, ки ин боиси сабки Саъдиرو ҳифз карда натавонистани мутарҷимон гардидааст; ҳар ду тарҷума мухтасари тарҷумаи «Бўстон» аст ва ин асари бузург то имрӯз ба таври комил дастраси хонандаи ўзбек нашудааст.

АДАБИЁТ:

1.Достонҳои дилангез аз «Бўстон»-и Шайх Саъдӣ. Интиҳоб ва шарҳу нигоҳиҳои насри доктор Абдуманнони Насриддин. -Хучанд, 2008. – 227 с.

2.Саъдий Шерозӣ. Бўстон. –Тошкент. ЎзССР давлат бадиӣ адабиёт нашриёти, 1960. – 137 с.

3.Саъдий Шерозӣ шеърятидан. – Тошкент: Ўзбекистон КП МК, 1976. – 166 с.

4.Саъдии Шерозӣ. Бўстон. Ба чоп тайёркунанда С.Айнӣ, наشري сеюм. – Душанбе: Маориф, 1977. – 156 с.

5.Саъдии Шерозӣ. Куллийёт. Иборат аз чаҳор ҷилд. Ҷилди IV. – Душанбе: Адиб, 1990. – 304 с.

6.Сулҳҷў А. Баҳсе дар мабнои тарҷума // Нашри дониш, соли 6, шумораи 5, 1365. – С. 17-24.

7.Шарипов Ж. Ўзбекистонда таржима таърихидан. – Тошкент: Фан, 1965. – 482 с.

8.Шодиев Э. Алишер Навоӣ ва форс-тоҷик адиблари. -Тошкент: Ўқитувчи, 1989. – 109 с.

9.Roger Caillois - Нақл аз маъхази зайл: Le Langage Encyclopedie de la Pleiade, Paris, Gallimard, 1968. – P. 754.

10.<http://www.ziyouz.com...>

11.Саъдои мардум №41(4937). Наврӯз ҳазорсолаҳо барои таҳкими инсондӯстӣ, ҳамбасагӣ ва ризоият хизмат намудааст. Суханронии Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмо дар барномаи фарҳангӣ ба ифтихори Ҷашни байналмилалӣ Наврӯз. 31-уми март соли 2025, шаҳри Хучанд.

12.Ғафуров Б. Тоҷикон: Таърихи қадимтарин, қадим, асри миёна ва давраи нав/ Бобочон Ғафуров. -Душанбе: Нашриёти муосир, 2020. -976с.

BOLALIKNING SOG'INCH KITOBİ

Eshniyazova Ayimxan Sheripbayevna,

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy

kommunikatsiyalar universiteti dotsenti

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

ayimxon.eshniyazova@mail.ru

orcid:0009-0000-9693-2029

Annotatsiya

Maqolada Xurshid Do'stmuhammadning abtobiografik xarakterdagi yangi asari "O'yin" romani, unda bolalik olami, bolalik o'yinlari va katta hayot o'yinlarining mohiyati tadqiq va talqin qilinadi.

Kalit so'zlar: avtobiografik asar, ijodkor biografiyasi, roman, o'yin, bolalik, nakku, sog'inch, xotira, arqon.

Abstract

This article examines and interprets Khurshid Dostmuhammad's new autobiographical novel "O'yin" ("Game"). The work explores the world of childhood, childhood games, and the essence of the games played in adult life.

Keywords: autobiographical work, author's biography, novel, game, childhood, nakku, nostalgia, memory, rope.

Yozuvchi Nazar Eshonqul aytganidek, "bolalik – ijodkorning fantaziyasini tarbiyalaydigan va qanot beradigan davr. Bolalik xayollari butun umr yozuvchiga ruh, kuch va zavq bag'ishlaydi, ilhom va quvvat beradi, olamga hayrat ko'zi bilan boqishni o'rgatadi" [3, 222-b]. Yozuvchi, adabiyotshunos olim, tarjimon, siyosatchi, jurnalist Xurshid Do'stmuhammad bolalik xotiralariga asoslangan avtobiografik xarakterdagi "O'yin" romanini yaratdi. Romanda yozuvchining dunyoni bola nigohi bilan anglashi, bir umr dil tubida quyma oltin bo'lib yozuvchi